

OBLIKOSLOVJE

(morfologija)

Oblikoslovje je veda, ki se ukvarja z besednimi vrstami. Besedna vrsta je skupina besed s točno določenimi značilnostmi in enako skladenjsko vlogo. Besede se delijo na posamezne besedne vrste glede na njihove pomenske lastnosti in glede na njihove tipične vloge v stavku. V slovenskem jeziku poznamo 8 besednih vrst. Te pa so lahko pregibne ali nepregibne.

Pregibne:

- samostalniška beseda _____
- pridevniška beseda _____
- glagol _____

Nepregibne:

- prislov _____
- predlog _____
- veznik _____
- medmet _____
- členek _____

Pregibnim besedam se oblika spreminja, nepregibne pa imajo nespremenljivo obliko.

Pregibne besede so sestavljene iz dveh delov: osnove in končnice.

Osnova, ki je nosilka predmetnega pomena, se s pregibanjem ne spreminja, končnica, nosilka slovničnega pomena, pa se spreminja.

Vrste pregibanj: samostalniška beseda se sklanja (deklinacija), pridevniška beseda se sklanja in stopnjuje, glagol pa se sprega (konjugacija). Delno se pregiba tudi prislov, a le tisti prislovi, ki označujejo lastnost (lepo, lepše, najlepše; lepo, prelepo).

Oblikoslovne kategorije besed, ki se pregibajo:

- ◆ spol (moški – maskulinum, ženski – femininum, srednji – neutrum)
- ◆ sklon (slovenščina pozna šest sklonov: im., rod., daj., tož., ms., or.)
- ◆ število (ednina – singular, dvojina – dual, množina – plural)

SAMOSTALNIŠKA BESEDA

Samostalniške besede so besede, ki poimenujejo bitja, reči ali pojme. To lahko delajo neposredno (samostalnik) ali posredno (sam. zaimek).

Samostalniške besede delimo na tri podvrste:

- samostalnike
- samostalniške zaimke
- posamostaljene pridevnike

SAMOSTALNIK (substantiv)

Samostalniki so podvrsta samostalniških besed, ki neposredno poimenujejo bitja, reči in pojme. Nekateri samostalniki imajo konkreten pomen, drugi pa abstraktnega. Določimo jim lahko spol, sklon in število. Spol: V slovenščini se spol določa slovnično, na podlagi končnice in ne po naravni strani. Določamo ga s pomočjo predpon tisti, tista in tisto, ter pri množinskih samostalnikih s predponami tisti, tiste, tista.

Število: Samostalnikom določamo število s končnico. Običajno imajo samostalniki tri števila, izjema so le neštevni samostalniki (to so snovna, skupna in pojmovna imena, ki imajo samo ednino in množinski samostalniki, ki imajo samo množino (npr. škarje, vrata).

Sklon: Samostalniki se sklanjajo, pri čemer se jim spreminja končnica. Do spremembe sklona pride, ko samostalnik uporabimo v drugih skladijskih vlogah. Na podlagi spola in končnice v rodilniku samostalnice delimo v sklanjatve. To so:

- moške sklanjatve
- ženske sklanjatve
- srednja sklanjatev